

รากเหง้า

‘ชียนาท-สรรคบุรี’

เมืองโบราณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

รากเหง้า ‘ชัยนาท-สรรค

เมืองโบราณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระ

www.facebook.com/ScoopMati
ประชาชื่น

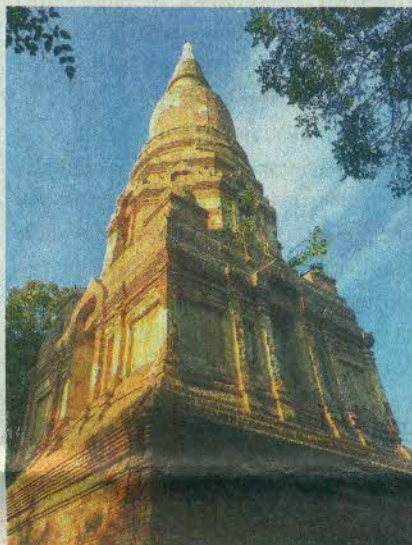

เจดีย์ที่วัดโคก
แสดงให้เห็นถึง

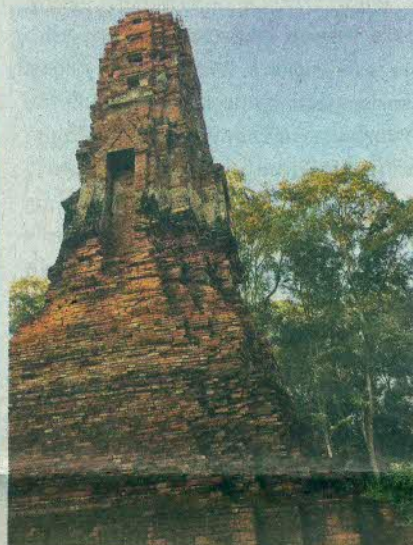
“ชัยนาท” ในความเห็นของคนทั่วไปมักมองว่าเป็นเมืองผ่าน เป็นเมืองเงียบๆ ไม่มีความน่าสนใจอะไร ทั้งที่ความเป็นจริงนั้น “ชัยนาท” ในประวัติศาสตร์ นับว่ามีความสำคัญอย่างมากในฐานะเมืองลูกหลวง และเป็นเมืองหน้าด่านมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา พื้นที่บริเวณที่ตั้งของจังหวัดชัยนาท จากคำอธิบายของ อ.ศรีศักร วัลลิโภดม นักวิชาการด้านโบราณคดีและมานุษยวิทยา เจ้าของรางวัลวัฒนธรรมเอเชียฟูกูโอกะ ทำให้เห็นถึงความสำคัญของพื้นที่บริเวณนี้ว่ามีความสำคัญแบ่งออกเป็นสองตอน คือตั้งแต่ จ.นครสวรรค์ ชัยนาท ลง

เจดีย์วัดพระบรมธาตุ
คล้ายกับเจดีย์แบบศรีวิชัย

เจดีย์ที่วัดพระแก้ว รูปแบบหนึ่งของศิลปะ
อู่ทอง ได้ชื่อว่าเป็น “ราชินีเจดีย์” ของไทย

พระปรารักษ์วัดสองพี่น้อง
ศิลปะแบบอยุธยาตอนต้น

ผ่านพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วทุกอำเภอ เช่น วัดสิงห์ เมืองชัยนาท และสรรค
โหลผ่าน อ.วัดสิงห์ และ อ.หันคา
ยังมีคลองชลประทานผ่านพื้นที่
คลองมหाराช คลองพลเทพ เป็น
การเกษตรกรรม นอกจากเป็นพื้นที่
กระจายอยู่ทั่วไป ที่สำคัญได้แก่ เข
ของจังหวัด เขาพลอง เขาชยา
หลัก เขาไก่ห้อย เขาสารพัดดี เข
เขาน้อย และ เขาแก้ว

การเกิดของเมืองชัยนาทในสม
หนังสือประวัติศาสตร์มหาดไทย
เมื่อมีการทำสงครามระหว่างกษัตริย์

เจดีย์วัดพระบรมธาตุ คล้ายกับเจดีย์แบบศรีวิชัย

เจดีย์ที่วัดพระแก้ว รูปแบบหนึ่งของศิลปะอุทอง ได้ชื่อว่าเป็น "ราชินีเจดีย์" ของไทย

พระปรางค์วัดสองพี่น้อง ศิลปะแบบอยุธยาตอนต้น

ของจังหวัด เขาพลอง เขาชัยนาท เขาน้อย และ เขาแก้ว
การเกิดของเมืองชัยนาทในหนังสือประวัติศาสตร์มหาดไทย เมื่อมีการทำสงครามระหว่างกษัตริย์

มาถึงอ่างทอง เป็นพื้นที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน ส่วนจาก จ.อ่างทอง ถึงเพชรบุรี ชลบุรี เป็นลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง จากการศึกษาทางโบราณคดีพบว่าการกระจายของบ้านเมืองในปลายยุคเหล็กลงมากระจายอยู่ทางลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน ตั้งแต่แรกเริ่มมาเลย แล้วค่อยมาไฮไลต์ที่ลพบุรี อยุธยา ตอนกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี

คำอธิบายของ อ.ศรีศักร ยังบอกว่าในลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนบน ตั้งแต่ จันทรสวรรค์ลงมาถึงชัยนาท จะแตกออกเป็นแพรกหลายแพรก มีทั้งลำน้ำใหญ่และลำน้ำเล็ก พอมาถึงพุทธศตวรรษ 19-20 เริ่มเกิดดอนขึ้นมา จึงทำให้เกิดเป็นบ้านเมืองขึ้นมาตามลำดับ และเริ่มเห็นชัดเจนตอน ยุคทวารวดี หรือราวพุทธศตวรรษที่ 12-13 เรื่อยมาจนเข้าพุทธศตวรรษ

ที่ 17-18 มีเรือนครวัฏกระจายอยู่แทบทุกลำน้ำ และเกิดเมืองรุ่นใหม่ขึ้นมา ไปยึดหัวหาดตามแม่น้ำสำคัญ เช่น เจ้าพระยา ปาลัก ทำจีน แม่น้ำน้อย และเมืองเริ่มใหญ่ขึ้น เป็นเมืองร่วมสมัยกับอยุธยา ละโว้ สุพรรณบุรี พอมาถึงชัยนาท แม่น้ำเจ้าพระยามีอีกลำมาแทรกคือแม่น้ำน้อย เริ่มแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่วัดพระบรมธาตุ จึงทำให้เกิดเมืองบริเวณนี้ คือ เมืองแพรกศรีราชา

"เมืองนี้โดดเด่นมาก ร่วมสมัยกับสุพรรณบุรีและอโยธยา ถือว่าเป็น นครรัฐที่สำคัญ ซึ่งในตอนนั้นมีสามเมืองด้วยกัน ได้แก่ สุพรรณภูมิ แพรกศรีราชา และเมืองอโยธยา"

จ.ชัยนาทปัจจุบัน มีแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำน้อย ไหล

รุ่งโรจน์ ภิรมย์อนุกูล 'ชัยนาท-สรรคบุรี' รอยต่อสองวัฒนธรรม

เส้นทางผ่านแล้ว ดังนั้น ทางเส้นใหม่ที่กรุงศรีอยุธยาต้องเซตขึ้นใหม่ก็คือ 'ชัยนาท' ริมแม่น้ำเจ้าพระยา.."

"หากจะพูดถึงตำแหน่งเมืองชัยนาทเก่า ครั้งกรุงเก่า คืออยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ถ้ามองว่าทำไมต้องตั้งตรงจุดนี้ ก็เพราะมันคุมทางแยกลำน้ำใหญ่หลายสาย แม้กระทั่งทางปากคลองมะขามเต่าที่ไหลไปเป็นแม่น้ำสุพรรณและแม่น้ำท่าจีน และ

ในตอนนั้นทางราชสำนักมุ่งเน้นไปที่หัวเมืองที่จะลงไปทางเพชรบุรี ออกไปตะนาวศรี เมืองมะริดมากกว่า และที่สำคัญคือเวลาหงสาวดียกทัพมา จะประชุมทัพอยู่แถวเส้นทางนิยมที่สุดคือทางด่านเจดีย์สามองค์ เพราะฉะนั้น ชัยนาทจึงไม่ใช่ทางยุทธศาสตร์แล้ว"

สำหรับ "ชัยนาท" ในปัจจุบัน อ.ภาควิชาประวัติศาสตร์ ผู้เฒ่าบอกว่า ตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา เข้าใจว่าน่าจะย้ายเมืองคราวเสียกรุงครั้งที่ 2 ถ้ามองว่าทำไม ก็เพราะเวลาพม่ายกทัพมาทางฝั่งตะวันตก เขาก็มีแม่น้ำเจ้าพระยามาคั้นรับศึกกับพม่า

"ความสำคัญของชัยนาท นอกจากเป็นเมืองสำคัญแล้ว ยังพบว่าเมืองสงเหล็กเข้ากรุงศรีอยุธยาด้วย แล้วทำไมชัยนาทถึงครีบบลไปอีก เหตุผลคือมันมีทางรถไฟเกิดขึ้นแล้วไม่ผ่านชัยนาท แต่ไปปากน้ำโพ นครสวรรค์ เมืองที่ไปเจริญอยู่ปากน้ำโพอย่างเดียว ชัยนาทก็เล็กลงไปเลย ยิ่งตอนหลังถนนพหลโยธินก็ไม่ผ่านอีก ก็ยิ่งพืบโตเลย ดีไม่ดียิ่งเล็กกว่าตัวเมืองอุทองด้วยซ้ำไป นั่นแหละ..เป็นเรื่องของชัยนาททุกวันนี้"

การเดินทางไป "สรรคบุรี-ชัยนาท" ครั้งนี้ อ.รุ่งโรจน์แจจจว่าว่า ว่าเส้นทางหลักที่จะไป คือ "วัดมหาธาตุ"

ซึ่งเป็นวัดศูนย์กลางของเมืองแพรก และตั้งอยู่กลางเมือง "ยอดเจดีย์ของพระธาตุองค์นี้หลายลงไปตั้งนานแล้ว แม้รัชกาลที่ 5 เสด็จฯทอดพระเนตรก็ไม่มียอดแล้ว แต่วัดมหาธาตุแห่งนี้จะพบโบราณ

"ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์บริเวณพื้นที่ จ.ชัยนาทในปัจจุบัน มีเมืองโบราณอยู่สองเมืองสำคัญ คือเมืองแพรกศรีมหาธาตุ ปัจจุบันคือ อ.สรรคบุรี เมืองที่สองคือชัยนาท ที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา แต่เดิมเมืองแพรกศรีมหาธาตุมีความสำคัญมาก ถือเป็นเมืองลูกหลวงของสุพรรณภูมิ เพราะตอนนั้นราชวงศ์สุพรรณ ตั้งเมืองที่เมืองสุพรรณ เมืองแพรกศรีมหาธาตุก็เท่ากับเป็นเมืองอันดับสองรองจากสุพรรณ สิ่งที่น่าสังเกตคือเราจะพบว่าสิ่งก่อสร้างที่เป็นสมัยอยุธยาตอนต้น จะไปพบที่แพรกศรีมหาธาตุทั้งสิ้น และองค์ก็ใหญ่พอสมควร

เมืองแพรกศรีราชานัน ตั้งเมืองอยู่สองฝั่งแม่น้ำน้อย มีคลองควายตัดเป็นสี่แยก ฉะนั้นที่เรียกว่า "แพรก" ในภาษาเขมรแปลว่า "ทางแยก" ปากแพกก็คือปากทางแยก ต่อมาเนื่องจากวงศ์สุพรรณให้ความสำคัญกับตัวพระนครศรีอยุธยามากยิ่งขึ้น และย้ายศูนย์กลางไปอยู่ที่อยุธยา เมืองแพรกศรีราชาก็เลยลดความสำคัญลง เพราะไม่ได้คุม

ปากแม่น้ำน้อย เพราะฉะนั้นเมืองชัยนาทจึงตั้งอยู่ที่ยุทธศาสตร์สำคัญ เมืองชัยนาทที่พบในหลักฐานจารึกวัดสองคม (พ.ศ.1952-1953) บอกว่าชื่อเดิมคือ 'เมืองไชยสถาน' ต่อมาเปลี่ยนมาเป็น 'ชัยนาท' เปลี่ยนเมื่อไหร่ไม่ทราบ แต่ที่แน่ๆ ชื่อชัยนาทในสมัยโบราณ หมายถึงเมืองพิษณุโลก เพราะฉะนั้นหมายความว่า ที่ 'ไชยสถาน' เปลี่ยนไปเป็นชัยนาทก็เมื่อ 'ชัยนาท' เปลี่ยนชื่อมาเป็นพิษณุโลก ไชยสถานจึงเปลี่ยนมาเป็นชัยนาท ซึ่งหลักฐานตรงนี้เข้าใจว่าน่าจะเปลี่ยนช่วงรัชกาลพระบรมไตรโลกนาถลงมา เพราะว่าชัยนาทเปลี่ยนเป็นพิษณุโลก คือช่วงพระบรมไตรโลกนาถ"

"ความสำคัญของชัยนาท พบว่าในประวัติศาสตร์ไทย เมืองหงสาวดียกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาก็ต้องมาแวะพักทัพที่ชัยนาทก่อน แล้วก็ค่อยยกทัพเดินลงไป ชัยนาทหลังเสียกรุงครั้งที่ 1 น่าจะลดความสำคัญลง ทั้งอยุธยาตอนต้นและอยุธยาตอนกลาง เพราะเราไม่ค่อยพบโบราณสถานขนาดใหญ่ในเขตชัยนาทนี้ ถ้ามองว่าทำไมถึงเป็นเช่นนั้น เข้าใจว่า

วัตถุสมัยทวารวดี มาก อีกอย่าง ครั้งโบราณ เพชรบุรี เป็นเมืองดงคอ ศูนย์กลางเก่า เมืองแพรกศรีราชา 'วัดพระแก้ว' ที่ สรรคบุรีเป็นกลุ่มประเทศไทย ซึ่ง จากสมัยทวารวดี

อ.รุ่งโรจน์ ภิรมย์อนุกูล งามถึงการจัดโบราณวัตถุที่ "จริงๆ แล้ว ขาดการศึกษา ไม่ใช้ชัยนาทเมือง ชัยนาทอีก ยังไปเอาแค่กรุงเก่าของกรุงเทพฯ ฉะนั้นเป็นเรื่องด้านนี้เท่าไร"

"จริงๆ ถ้ามองของวงศ์สุพรรณราช เป็นรอย เพราะฉะนั้น ตรงสองวัฒนธรรม ตอนล่างและตอนบนจะพบที่

ของเมืองแพรกก็กันไปแลกกันมา ที่กล่าวนี้ก็เป็นเพียงเสี้ยวเดียว และข้อคิดเห็นที่ไปจากความคิด เป็นอย่างไร ต้องเดินทางในวันที่ กับมติชนอคาเดมี โบราณลุ่มแม่น้ำ

สรรคบุรี'

แม่น้ำเจ้าพระยา

เจดีย์ที่วัดโคกคดหลาย เป็นทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับอาณาจักรสุโขทัย

เจดีย์วัดสองพี่น้อง
บอญญาตอนต้น

ผ่านพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วทุกอำเภอ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา ไหลผ่าน อ.มโนรมย์ วัดสิงห์ เมืองชัยนาท และสรรพยา แม่น้ำท่าจีนหรือแม่น้ำมะขามเฒ่า ไหลผ่าน อ.วัดสิงห์ และ อ.หันคา แม่น้ำน้อย ไหลผ่าน อ.สรรคบุรี และยังมีคลองชลประทานผ่านพื้นที่ต่างๆ อีก ได้แก่ คลองอนุศาสนนันท์ คลองมหาราช คลองพลเทพ เป็นต้น ล้วนเป็นแหล่งน้ำสำคัญสำหรับการเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ราบแล้ว ชัยนาทยังมีเนินเขาเล็กๆ กระจายอยู่ทั่วไป ที่สำคัญได้แก่ เขาธรรมามูล ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์สำคัญของจังหวัด เขาพลอง เขาขยาย เขากระดี เขาใหญ่เขารัก เขาดิน เขาหลัก เขาไก่ห้อย เขาสารพัดดี เขาราวเทียน เขาสรรพยา เขาพนมเก็น เขาน้อย และ เขาแก้ว

การเกิดของเมืองชัยนาทในสมัยโบราณ มีหลายข้อสันนิษฐาน ในหนังสือประวัติศาสตร์มหาดไทย ระบุว่าน่าจะปรากฏราวๆ ปี พ.ศ. 1702 เมื่อมีการทำสงครามระหว่างกษัตริย์เมืองเมาะและอาณาจักรโยนก เจ้า

ทับหลังที่ติดอยู่กับหลังหลวงพ่อดำ ที่วัดพระแก้ว

เมืองโยนกแพ้ศึกต้องอพยพผู้คนลงมาอยู่ที่เมืองแปบ (กำแพงเพชรเดิม) แล้วมาสร้างเมืองไตรตรังค์ ที่ ต.แพรกศรีราชา หลังจากนั้นคงจะสร้าง "เมืองชัยนาท" ขึ้น ขณะที่บางข้อสันนิษฐาน บอกว่าน่าจะสร้างในสมัยพญาเลอไทแห่งกรุงสุโขทัย ระหว่าง พ.ศ. 1860-1897 ซึ่งในหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงปรากฏแต่ชื่อ "เมืองแพรก" สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานว่าน่าจะเป็น "เมืองแพรก" หรือ "เมืองสรรคบุรี" เมืองที่อยู่ใกล้ "เมืองชัยนาท" จนถึงกับจะเรียกว่าเป็นเมืองเดียวกันก็ได้

นอกจากนี้ ยังมีข้อสันนิษฐานจาก หนังสือชินกาลมาลี และตำนานพระพุทธรูปที่ ทักกล่าวถึงเมืองชัยนาทภายใต้การปกครองของกรุงสุโขทัย และยังมีพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ที่กล่าวถึงชื่อ "เมืองชัยนาทบุรี" ปรากฏในรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ตรงกับ พ.ศ. 1897 อย่างไรก็ตาม ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ราชสมัยสมเด็จพระนารายณ์ มีบันทึกกล่าวถึง "เมืองชัยนาทบุรี" ว่าได้รับการสถาปนาให้เป็นเมืองลูกหลวง

ข้อสันนิษฐานที่น่าสนใจจาก หนังสือชินกาลมาลีปกรณ์ และลิลิตยวนพ่าย มีการระบุชื่อเมืองชัยนาท แต่ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ราชบัณฑิต ได้แสดงหลักฐานชี้ให้เห็นจนเป็นที่ยอมรับกันในการประวัติศาสตร์ไทยว่าชื่อ "ชัยนาท" ในหนังสือทั้งสองเล่มนี้เป็นอีกชื่อหนึ่งของเมืองสองแคว ทำให้เมืองชัยนาทที่เป็นจังหวัดชัยนาทในปัจจุบันไม่ และมีหลักฐานเพิ่มขึ้นคือ ศิลาจารึกวัดสรศักดิ์ สุโขทัย กล่าวว่าเจ้าสามพระยาเคยเสด็จมาทำบุญที่เมืองสุโขทัยพร้อมกับพระมารดาและน้ำ ซึ่งเป็นเวลาที่ทรงครองอยู่ที่เมืองชัยนาทในฐานะลูกหลวง การที่เจ้าสามพระยาทรงมีเชื้อสายทางราชวงศ์สุโขทัยด้วย จึงสมเหตุสมผลว่าทรงได้ครองเมืองชัยนาท ซึ่งคือเมืองที่พิษณุโลกหรือเมืองสองแควเดิมนั่นเอง

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เมื่อครั้งไปปรากฏที่ อ.สรรคบุรี ปี 2510 สันนิษฐานว่าสาเหตุที่สถาปนาให้เมือง "ชัยนาทบุรี" เป็นเมืองลูกหลวงนั้น อาจเป็นเหตุผลทางทหารมากกว่าอย่างอื่น นับแต่สมัยที่สมเด็จพระอินทราชาขึ้นครองราชย์ อาจยังไม่ไว้วางใจราชอาณาจักรทางฝ่ายเหนือ ดังนั้น จึงทรงให้พระราชโอรส 3 พระองค์ ไปครองหัวเมืองรอบๆ

องค์วัดสองพี่น้อง
บนอยุธยาตอนต้น

น้ำ และเกิดเมืองรุ่นใหม่ขึ้น
พระยา ปาลัก ทำจีน แม่น้ำ
กับอยุธยา ละโว้ สุพรรณบุรี
แทรกคือแม่น้ำน้อย เริ่มแยก
จึงทำให้เกิดเมืองบริเวณนี้
บุรีและอยุธยา ถือว่าเป็น
กัน ได้แก่ สุพรรณภูมิ แพรก
แม่น้ำทำจีน แม่น้ำน้อย ไหล

ของจังหวัด เขาพลอง เขาชะยา เขาระด เขใหญ่เขารก เขادن เขา
หลัก เขาไก่ห้อย เขาสารพัดดี เขาราวเทียน เขาสรรพยา เขาพนมเกิน
เขาน้อย และ เขแก้ว

การเกิดของเมืองชัยนาทในสมัยโบราณ มีหลายข้อสันนิษฐาน ใน
หนังสือประวัติศาสตร์มหาดไทย ระบุว่าน่าจะปรากฏราวๆ ปี พ.ศ.1702
เมื่อมีการทำสงครามระหว่างกษัตริย์เมืองเมาะและอาณาจักรโยนก เจ้า

มัยอนุกุล รคบุรี' วัฒนธรรม

นั้นทางราชสำนักมุ่งเน้นไปที่หัวเมืองที่จะ
ทางเพชรบุรี ออกไปตะนาวศรี เมืองมะริด
ว่า และที่สำคัญคือเวลาหงสาวดียกทัพมา
ชุมทัพอยู่แถวเส้นทางนิยมที่สุดคือทางด่าน
สามองค์ เพราะฉะนั้น ชัยนาทจึงไม่ใช่ทาง
าสตร์แล้ว"

หรับ "ชัยนาท" ในปัจจุบัน อ.ภาควิชา
ศาสตร์ ผู้นี้บอกว่า ตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของ
เจ้าพระยา เขาใจว่าน่าจะย้ายเมืองคราวเสีย
ทั้งที่ 2 ถามว่าทำไม ก็เพราะเวลาพม่ายกทัพ
ฝั่งตะวันตก เท่ากับมีแม่น้ำเจ้าพระยามาคั้น
กับพม่า

ความสำคัญของชัยนาท นอกจากเป็นเมือง
อยู่แล้ว ยังพบว่าเป็นเมืองส่งเหล็กเข้ากรุง
อยุธยาด้วย แล้วทำไมชัยนาทถึงต้องปลงไป
เหตุผลคือมันมีทางรถไฟเกิดขึ้นแล้วไม่ผ่าน
แต่ไปปากน้ำโพ นครสวรรค์ เมืองก็ไป
อยู่ปากน้ำโพอย่างเดียว ชัยนาทก็เล็กลงพิบ
ตอนหลังถนนพหลโยธินก็ไม่ผ่านอีก ก็ยัง
เลย ดีไม่ดียังเล็กกว่าตัวเมืองอุทงด้วย
นั่นแหละ...เป็นเรื่องของชัยนาททุกวันนี้"
รเดินทางไป "สรรคบุรี-ชัยนาท" ครั้งนี้
จนแจ่มกระจ่าง ว่าเส้นทางหลักที่จะไป คือ
หาธาตุ"

เป็นวัดศูนย์กลางของเมืองแพรก และตั้งอยู่
เมือง "ยอดเจดีย์ของพระธาตุองค์นี้หลายลง
นานแล้ว แม้รัชกาลที่ 5 เสด็จจากอดพระเนตร
ยอดแล้ว แต่วัดมหาธาตุแห่งนี้จะพบโบราณ

วัตถุสมัยทวารวดี เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเขมรเยอะ
มาก อีกอย่างคือชุมชนแถวนี้ตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่
ครั้งโบราณ เพราะเลยเมืองแพรกศรีราชาไปหน่อย
เป็นเมืองดงคอนแล้ว ซึ่งดงคอนเป็นเมืองชุมทาง
ศูนย์กลางเก่า เขาใจว่าเกิดดงคอนก่อนแล้วย้ายมา
เมืองแพรกศรีราชา ความเจริญก็ตามมา แล้วไปดู
"วัดพระแก้ว" ที่เจดีย์หลังเขมร วัดพระแก้วเมือง
สรรค์เป็นกลุ่มเจดีย์ที่นิยมมากในซีกตะวันตกของ
ประเทศไทย ซึ่งเจดีย์แบบนี้เป็นเจดีย์ที่พัฒนามา
จากสมัยทวารวดี"

อ.รุ่งโรจน์ตอบด้วยข้อคิดเห็นแบบจืดๆ เมื่อ
ถามถึงการจัดการกับเมืองชัยนาทซึ่งเป็นเมือง
โบราณว่าควรทำอย่างไร

"จริงๆ แล้ว เมืองโบราณทุกเมืองในประเทศไทย
ขาดการศึกษาอย่างเป็นหลักเป็นฐานไปแทบทั้งหมด
ไม่ใช่ชัยนาทเมืองเดียว เมืองสุพรรณบุรีใหญ่กว่า
ชัยนาทอีก ยังไม่มีการศึกษาเลย ไม่ต้องอะไรมาก
เอาแค่กรุงเทพฯ ทุกวันนี้ถามว่าผังเมืองโบราณ
ของกรุงเทพฯ เป็นยังไง ยังไปกันอยู่เลย เพราะ
ฉะนั้นเป็นเรื่องปกติ ของคนไทยที่เขาไม่ค่อยสนใจ
ด้านนี้เท่าไร"

"จริงๆ ถามว่าชัยนาทเป็นประวัติศาสตร์ซึกหนึ่ง
ของวงศ์สุพรรณ อย่าลืมนะครับว่าแพรกศรีมหา
ราชา เป็นรอยต่อแดนกับพระบางคือนครสวรรค์
เพราะฉะนั้น ตรงนี้คล้ายว่าเป็นพื้นที่ที่สบกั้นระหว่าง
สองวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา
ตอนล่างและตอนบน เพราะฉะนั้น สิ่งของที่พบ
ตอนบนจะพบที่เมืองแพรกบ้าง ขณะคารึกเตอร์
ของเมืองแพรกก็ไปพบแถวเมืองพระบางก็มี แลก
กันไปแลกกันมา"

ที่กล่าวนี้เป็นเพียงตัวอย่างที่ยกมาให้เห็น
เพียงเสี้ยวเดียว ส่วนเรื่องราวอันหลากหลาย
และข้อคิดเห็นที่จะทำให้มอง "ชัยนาท" เปลี่ยน
ไปจากความคิดและความเข้าใจแบบเดิมๆ นั้นจะ
เป็นอย่างไร ต้องติดตามไปฟังในพื้นที่ ซึ่งจะเริ่ม
เดินทางในวันที่ 15 ธันวาคม 2561 รายการทัวร์
กับมติชนอคาเดมี ตอน "ชัยนาท-สรรคบุรี" เมือง
โบราณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

ขึ้นคือ ศิลาจารึกวัดสุทัศน์ สุโขทัย กล่าวว่าเจ้าสามพระยาเคยเสด็จมาทำบุญที่เมืองสุโขทัยพร้อมกับพระมารดาและน้ำ ซึ่งเป็นเวลาที่ทรงครองอยู่ที่เมืองชัยนาทในฐานะลูกหลวง การที่เจ้าสามพระยาทรงมีเชื้อสายทางราชวงศ์สุโขทัยด้วย จึงสมเหตุผลว่าทรงได้ครองเมืองชัยนาท ซึ่งเป็นเมืองที่พิษณุโลกหรือเมืองสองแควเดิมนั่นเอง

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เมื่อครั้งไปปาฐกถาที่ อ.สรนครบุรี ปี 2510 ล้นนิษฐานว่าสาเหตุที่สถาปนาให้เมือง “ชัยนาทบุรี” เป็นเมืองลูกหลวงนั้น อาจเป็นเหตุผลทางทหารมากกว่าอย่างอื่น นับแต่สมัยที่สมเด็จพระอินทราชาขึ้นครองราชย์ อาจยังไม่ไว้วางใจราชอาณาจักรทางฝ่ายเหนือ ดังนั้น จึงทรงให้พระราชโอรส 3 พระองค์ ไปครองหัวเมืองรอบๆ กรุงศรีอยุธยา เพื่อคอยรับสถานการณ์ โดยให้เจ้าอ้ายไปครองเมืองสุพรรณบุรี เจ้ายี่ไปครองเมืองสรนครบุรี และเจ้าสามพระยาไปครองเมืองชัยนาทบุรี

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ยังกล่าวไว้อีกว่า เมืองชัยนาทมีฐานะเป็นเมืองลูกหลวงนั้น แต่จะดำรงตำแหน่งสำคัญนั้นนานเท่าไรไม่ปรากฏแน่ชัด แต่ตามหลักฐานใน พ.ร.บ.ศักดินาทหารหัวเมือง ซึ่งว่ากันว่าออกในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระนเรศวรฯ พ.ศ.2121-2136 เมืองชัยนาทได้ลดฐานะลงไปเป็นเมืองจัตวา ขณะที่ระบุถึงเมืองเอกมีอยู่เพียงสองเมือง คือเมืองพิษณุโลกในภาคเหนือ และเมืองนครศรีธรรมราช ในภาคใต้ จึงนับว่าช่วงนี้เมืองชัยนาทได้ขาดความสำคัญด้านทหารและด้านเศรษฐกิจไปแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้เมืองชัยนาทจึงค่อยๆ เล็กลง

มาในสมัยกรุงธนบุรี เมืองชัยนาทยังคงเป็นเมืองสำคัญทางยุทธศาสตร์ เพราะตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์มีกล่าวถึงพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ยกทัพขึ้นมาตั้งค่ายที่ “เมืองชัยนาท” เพื่อขับไล่พม่า ซึ่งกำลังรบติดพันกับกองทัพไทยที่เขตเมืองนครสวรรค์ กองทัพของพระเจ้าตากไล่ติดตามทัพพม่าและตีเข้าศึกพ่ายไปในที่สุด

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 ให้สร้างศาลากลางจังหวัดชัยนาทขึ้นที่ ต.บ้านกล้วย ต่อมารัชกาลที่ 5 ทรงจัดตั้งการปกครองเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล ให้ยุบและรวมหัวเมืองทางริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตอนเหนือขึ้นไปจนถึงแม่น้ำปิง คือ เมืองชัยนาท สรรคนบุรี เมืองมโนรมย์ เมืองพยุหะคีรี เมืองนครสวรรค์ เมืองกำแพงเพชร เมืองตาก รวม 8 หัวเมือง ขึ้นตรงต่อข้าหลวงเทศาภิบาลและตั้งที่ว่าการ “มณฑลนครสวรรค์”

ครั้นสมัยรัชกาลที่ 8 ประเทศไทยเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเข้าร่วมกับญี่ปุ่น และยินยอมให้ยกกองทัพผ่านประเทศไทยไปยังพม่า โดยใช้ท่าเรือที่จังหวัดชัยนาท เป็นเส้นทางขนส่งเสบียงสัมภาระไปยังฐานบินตากสินนานถึง 4 ปีเศษ ขณะเดียวกันเมืองชัยนาทก็เป็นเขตปฏิบัติของหน่วยก่อวินาศกรรมสังกัดขบวนการเสรีไทยด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่า เมืองชัยนาทตั้งอยู่ในพื้นที่สำคัญบนลำน้ำถึงสามสาย จึงเป็นเมืองเก่าแก่ทางตอนเหนือของภาคกลาง และตั้งอยู่ระหว่างกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา ยามใดที่กรุงสุโขทัยเรืองอำนาจก็จะยึดเอาเมืองชัยนาทเป็นเมืองหน้าด่าน แต่ยามใดที่กรุงศรีอยุธยาเจริญรุ่งเรือง กรุงสุโขทัยเสื่อมอำนาจลง “ชัยนาท” ก็จะกลายเป็นเมืองลูกหลวง และเป็นเมืองที่ใช้สะสมเสบียงอาหารและอาวุธในการรบระหว่างไทยและพม่า เป็นสมรภูมิสงครามทุกยุคทุกสมัย ดังนี้แล้ว ความน่าสนใจของ “เมืองชัยนาท” จะไม่ลองไปศึกษาหาความจริงได้อย่างไร?